

Pasaulis Ekonominėse Kryžkelėse

SVAIGINANTI PAŽANGA

Paskutiniųjų 70 metų bėgyje pasaulio pažanga technikos srityje viršija visus laimėjimus, atsiektus keliolikos šimtmečių laikotarpyje. Drauge su ta pažanga nepaprastai padidėjo gyventojų prieauglis. Ne tik tapo išlyginti dviejų pasaulinių karų nuostoliai, bet ir apskaičiuojama, kad sekančių 30 metų bėgyje gyventojų skaičius pasaulyje pakils dvigubai.

Mūsų laikų civilizacijos laimėjimai ir spartus gyventojų prieauglis iššaukė naują reiškinį: platus masto gamybą kad patenkinti kaskart didesnius pareikalavimus patogumų, gerbūvio, pramogų. Spartus išsivystymas pramonės, susisiekimo priemonių, miestų statybos, savo keliu reikalauja milžiniško išteklių suvartojimo. Metalai, mineralai, žibalas ir kiti žemės turtais yra ieškomi, kasami ir naudojami be jokios atodairos, lyg visos tos gėrybės būtų neišsenkamos.

ŽEMĖS UŽTERŠIMAS

Civilizacijos išsiplėtojimas dar negirdėtas gyventojų prieauglis beveik visuose žemynuose iššaukė nemalonią staigmeną: oro, vandens, žemės užteršimą. Kai kuriuose didmiesčiuose oro apnuodijimas pasiekė tikrai pavojingo laipsnio žmogaus gyvybei. Daugumos upių vanduo nebetinka ne tik žuvims, bet ir kitiems sutvėrimams, kurių gyvenimui vanduo yra būtinas. Milijonais apsygentuose miestose sąšlavų kalnai sudaro kas kart sunkinę galvosūkį. Kai kurių mokslininkų atsiliepimu, ne tik jūros bet ir vandenynai yra pavojingai apnuodinti. Pažangesnės valstybės jau imasi griežtų priemonių tuos reiškinius apriboti. Yra tačiau tikras pavojus, kad per keliolika metų plačios mūsų žemės sritys liks netinkamos bent kokiam gyvybei.

NELAUKTI NEDATEKLIAI

Paskutiniųjų metų bėgyje keliose valstybėse pasitaikė menki javų derliai; dėl politinių ir darbo sukrėtimų sumažėjo mineralų ir metalų iškasimas. Pareikalavimai, tačiau, nesumažėjo ir to pasekoje kainos nepaprastai pakilo. Arabų karaliukai, pas kuriuos randasi didžiausios pasaulyje žibalų atsargos, staiga suvaržė žibalų ištraukimą ir kartu pradėjo kelti kainas ko ne kas mėnesį. Šie reiškiniai skaudžiai atsiliepė kraštuose su išvystyta pramone ir aukštu gyventojų skaičium. Dėl žibalų pabrangimo gaminių kainos ėmė kopti į viršų, o kai kur žibalų stoka iš viso suvaržė gamybą.

Visi šie reiškiniai įvyko paskutiniųjų savaitių bėgyje. Nebuvo laiko nei atsipeikėti, nei šaltai ap-

svarstyti išeities. Sunkiausias yra, be abejo, žibalo klausimas. Praturtėję arabai gal kiek ir nuleis kainas, bet atrodo yra linkę žibalą taupyti, kadangi dabartiniu metu žibalas po žeme jiems yra vertingesnis, nei auksas bankuose. Bent kuriuo atveju, Vakarų Europos kraštams, Japonijai ir kitiems, kurie savo žibalo neturi, ateityje jis bus brangesnis ir sunkiau prieinamas. Kol kas yra neįmanoma žibalą pilnai pakeisti kita tinkama medžiaga, ypač kuriai.

KAS TOLIAU?

Valdžios vyrai, mokslininkai ir ekonomistai nelaukiai gavo įsitikinti, kad yra tam tikros ribos žemės ištekliams, kad netolimoje ateityje iškasamieji turtais gali išsekti. Panašiam dalykui atsitikus, dabartinė ekonominė pasaulio santvarka savaime žlugtų.

Kai kurie jau prieina išvados, kad žmonija dabar pat turėtų išmokyti vertinti ir taupyti turimus išteklius, vengiant bereikalingo eikvojimo, neatgaunamo sudeginimo, galutinio praradimo. Nepaslaptis, kad daugiau išsivysčiusiuose kraštuose žibalas, elektra ir kai kurie mineralai iki šiol buvo eikvojami be jokio saiko, vien todėl, kad yra lengvai prieinami ir palyginti pigūs.

PADETIS NE VISUR VIENODA

Pasaulyje yra kraštai, kurie staiga netekę užsienių žaliavų (Japonija, Anglija) jokiū būdu negalėtų išsilaikyti dabartiniame lygyje. Visas krašto ūkis būtų staiga atstumtas šimtmečiais atgal. Kiti kraštai, kaip J.A.V., Brazilija, Argentina išsilaikytų be didesnių vidūjinių sukrėtimų, nors taip pat būtų priversti išmokyti taupumo ir pilno įvertinimo krašte randamų žemes turty. Šiaip ar taip, kuo ne visas pasaulis arabų karaliukų verčiamas turės geriau įvertinti ir saugoti turimus ar perkamus išteklius.

RYTŲ KRAŠTAI

Atrodo, kad pasireiškę nedatekliai ir žaliavų bei maisto pabrangimas mažai atsiliepė už Geležinės Uždangos. Sunkios gyvenimo sąlygos ir daug kuklesni pareikalavimai ten palengvina prisitaikymą prie naujų apstovyvų. Apart to, sovietai turi žibalą bei aukso; už pastarąjį gali gauti javų ir kitų gėrybių, kad ir aukšta kaina.

Artimųjų mėnesių bėgyje pasaulio ekonominė raida gali nustelbti politinius ir karinius įvykius, atnešdama didelių staigmenų ir permainingų visiems.

Leonardas Sruoga.

• Nauja auka dabar yra žymus Sovietų rašytojas Viktoras Nekrasovas, savo laiku gavęs aukščiausią literatūrinę - Stalino vardo - premiją ir laikomas karo didvyriu, nes mušėsi ir buvo sužeistas Stalingrado fronte. Jo knygos yra išverstos į 30 kalbų. Šiuo metu jis yra nuolat tardomas, teisiamas ir išmestas iš komunistų partijos, o jo visa literatūrinė medžiaga buvo policijos atimta, jam uždrausta spausdinti raštus.

• Šio mėnesio pradžioje Taline, Estijos sostinėje apie keturiasdešimtis asmenų nešdami plakata su užrašu "Šalin sovietų valdžią" demonstravo Talino gatvėmis. Demonstrantai buvo estai ir Pabaltijo valstybių vokiečiai, kurie reikalavo leidimo išvykti į

Vokietiją. Jie buvo labai greitai policijos suimti. Maskvoje tokios demonstracijos įvyko jau tris kartus. Sov. Rusijos vokiečiai, negaudami leidimo išvykti, griebėsi šių labai pavojingų priemonių.

• Venecuelos naujas prezidentas Carlos Andres Perez, pradėjo eiti savo pareigas. Jis priklauso Accion Democratica partijai. Jo prezidentavimo laikas 1974 - 1979 m.

• Kordoboje nesiliaujant neramumams, valdžia paskyrė interventorių Duilio Brunello.

• Kovo 13 d. naujųjų arabų kraštų, kurie yra užblokavę naftą; ministrai susirinko Tripolio mieste pasitarti naftos eksportavimo reikalu.

BIRUTĖS DRAUGIJA

šių metų kovo mėn. 24 d. 16 val. c. Jorge 330, Adroguė pagerbs

JUOZUS IR JUZES

Programoje:

16 val.: Šv. Mišios artimoje koplyčioje;
17 val.: Vaisės ir pagerbimas bei kitos staigmenos.
Maloniai kviečiame visų atsilankyti

Rengėjos.

Buvęs JAV ambas. J. D. Lodge apdovanoja dr. V. Dambravą diplomu ir sukaktuvinių žyminiu. Šalia p. A. Dulskytė Dambravienė.

Mums yra nepaprastai malonu paskelbti, kad dr. Vyt. Dambraiva ir vėl tapo "Laiko" Garbės Leidėju.

Dr. V. Dambraiva ir jo simpatingoji ponė Aldona Dulskytė Dambravienė yra nuoširdūs lietuviai, lietuviškos spaudos, lietuviškų organizacijų nuolatiniai draugai ir rėmėjai. Dambravų šeima nuo 1971 metų randasi Argentinoje, kur p. Dambraiva dirba JAV ambasadoje, eidamas Viešųjų Reikalų Departamento vicedirektoriaus pareigas, pirmojo JAV Ambasados sekretoriaus titulu.

V. Dambraiva yra aukštaitis, baigęs Utenoje gimnaziją, o Vilniuje Teisių fakultetą. Studijas gilino Austrijoje ir Š. Amerikoje. Š. Amerikoje dirbo kaip R. Kat. Susivienijimo Generalinis Organizatorius, radio komentatorius ir akredituotas korespondentas Jungt. Tautose. Nuo 1951 m. dirbo "Amerikos Balso" radio stoty ir dalyvavo pirmoje lietuviškoje programoje į Lietuvą.

Tarnyboje yra keletą kartų paaukštintas ir apdovanotas garbės medaliais. JAV. jį atžymėjo specialiu Vietnamo tarnybos medaliu, taip pat Bolivijos prezidentas jį apdovanojo aukščiausiu to krašto medaliu — Andų Aro ordenu, pakeldamas jį į to ordeno riterius.

Ponė Aldona Dambravienė yra nuoširdi lietuvė patriotė kaip ir p. Vytautas, turi lakią plunksną, ("Laikas" yra spausdinęs jos kūrybos), taip pat yra žymi pianistė-koncertistė. (Ji yra davusi neperseniausiai piano koncertą diplomatų tarpe). Dambravai turi keturis sūnus — ažuolus: Gintarą, Liną, Vytį ir Marijų.

Dr. Vyt. Dambraiva jaunystėje pergyveno sunkią šeimos tragediją: 1941 m. jo šeima buvo išvežta į Sibirą, kur tėvelis mirė. Giliai pergyvendamas šeimos ir mūsų tautos tragediją, jis nuolat savo kalbose ar raštuose iškelia bolševikinį terorą ir žiaurų neteisingumą. Todėl ir šiame numeryje spausdiname jo parašytą ilgą straipsnį apie rusų rašytoją Solženitzyną, stojusį kovon prieš galimą sovietinę sistemą (2 pusl.).

Dr. Vytautui ir p. Aldonai Dambravams nuoširdžiai dėkome už paramą lietuviškam raštui ir linkime sėkmės skleidžiant tiesos žodį.

Redakcija.

1974 m. balandžio 7 d. 21 val įvyks

SLA ATSTOVŲ ASADO PIETŪS

Av. San Martin 3175, Lanus.

Dalyvauja Kordobos — 6-tojo skyriaus atstovai.

Bilietus prašome įsigyti iš anksto arba užsisakyti skančiais telefonais: J. Rudėnas 69-7532, Ad. Romeika 208-0317, Henr. Chop 208-5653, Alb. Stalioraitis 247-0923.

Visi nuoširdžiai kviečiami dalyvauti.

S.L.A. Centro Valdyba.

Pagal mūsų įsigyvenusį paprotį, Atvelykyje, balandžio 21 d. įvyks

Argentinos lietuvių kolonijos Mالدینگa Kelionė į Lujan

Išvykstame iš lietuvių parapijos 7 val. patogiais ekskursijų autobusais. Šv. Mišios Lujan bazilikoje 10 val.

Informacijas teikia parapijos raštinė, kur galima taip pat iš anksto įsigyti bilietus.

Visus nuoširdžiai kviečia dalyvauti

Tėvai Marijonai.

Solženitsyn: žmonijos sąžinės balsas

ŽIAURUS PASITYČIOJIMAS

Rašyt. Aleksandras Solženitsyn — drąsiai stojęs į kovą prieš galingą komunistinę sistemą. Už tiesos žodį buvo ištremtas iš Sov. Rusijos.

Vasario mėnesį tremtinio kelią pradėjo vienas pačių garsiausių pasaulio rašytojų — Aleksandras Solženitsyn. Jis yra autentiškas herojus mūsų amžiuje, kuriame didvyriai išnykę; jis yra tasai, kuris milijonams atstovauja Rusijos sąžinę.

Vos tik sovietinis Aeroflot lėktuvas nusileido Vakarų Vokietijoje, sovietinė žinių tarnyba TASS paskelbė trumpą devynių eilučių žinutę, kad Solženitsynui atimta sovietų pilietybė ir kad jis ištremtas už priešpilietinę veiklą.

Su Solženitsyno ištrėmimu, šio nuostabaus rašytojo karjera užbaigė visą ratą. Ji prasidėjo 1962 metais, kada buvo oficialiai atspausdinta pirmoji jo knyga apie gyvenimą vergų darbo stovyklose. Knygos vardas — „Viena diena Ivano Denisovičiaus gyvenime“. Šią knygą sovietų spaudos organas Pravda pavadino meno šedevru.

Didžiausias Solženitsyno rė-

NEPAKENČIAMA RAKŠTIS

Solženitsyno galutinis valdžiai nepakenčiamas iššūkis buvo mes-tas, jam davus leidimą Paryžiuje išleisti pirmąją dviejų tomų „Gulag Archipelago“ dalį. Šiame veikalas kalbama tikrais vardais ir dokumentuotai aprašomas Lenino ir Stalino laikų teroras. Veikalas vaizduoja gyvenimą kalėjimuose ir darbo vergų stovyklose, į kurias buvo deportuoti ir dešimtys tūkstančių nekaltų lietuvių. Veikalas akivaizdžiai parodo, kokią nelaisvę kentė ir tebe-kenčia sovietinė visuomenė. Kremlius gerai žinojo, kad Solženitsynas yra pasiryžęs paskelbti dar labiau kompromituojančią medžiagą, sutelktą penkiose likusiose Gulag veikalo dalyse, kuriose kalbama apie spaudą Kruščiovo ir Brežnevo laikais. Perpykęs Kremlius buvo didžiausioj panikoj, kada autorius pasakė paskelbsias visas veikalo dalis, jeigu jis būtų areštuotas. Sovietinė valdžia ir spauda tęsė puolimus, bet su ne mažesniu atsparumu Solženitsyn kaltino režimą ir žmogaus teises paneigiančią bedievišką santvarką.

Aleks. Solženitsyno ištrėmimu Kremlius atsikratė nepakenčiamos rakšties. Tačiau galutinėje išvadoje Solženitsyno ištrėmimas

mėjas tuo metu buvo pats Kruščiovas. Bet Kruščiova nušalinus, jis labiau ir labiau susirėmė su valdžios organais. Jo romanai buvo uždrausti, o jis pats nuolat kritikuojamas sovietų spaudoje. Nežiūrint to, jo veikalai Sovietų Sąjungoje plito „samizdat“ keliu, slaptai nurašinėjant tekstus ir juos platinant. Laisvame pasaulyje jo knygos susilaukė didžiausio pasisekimo.

Solženitsyn tapo demokratinio judėjimo vadu Sovietų Sąjungoje. Jis buvo pavergtas žmogaus dvasios žadintojas ir naujo atgimimo šauklys. 1970 metais jam buvo įteikta Nobelio literatūros premija, kas dar labiau įpykino sovietinę valdžią, bet kas taip pat padaugino jo pasekėjų eiles — taip, kad jo balso nebebuvo įmanoma nuslopinti. Vietoj to, sovietinė valdžia persekiojo ir suiminėjo kitus demokratinio judėjimo vadus ar juos patalpino į policijos prižiūrimus beprotnamius.

buvo Kremliaus silpnumo ir desperacijos aktas; tai buvo netiesioginis prisipažinimas, kad sovietinė sistema neranda atsakymo nei savo įstatymuose, nei faktuose, nei argumentuose Solženitsyno kaltinimams atremti. Negalėdami atsakyti į jo kaltinimus, bejėgiai jį nutildyti, ar pakęsti jo skelbiamus tiesos žodžius, Kremliaus valdovai nerado geresnio kelio, kaip paskelbti, jog Solženitsyn Kremliai yra nebežmogus ir jį ištrėmė, tikėdami, kad laisvajame pasaulyje geras gyvenimas šį laisvės šauklį nutildys.

Prieš ištrėmimą, Solženitsyn turėjo pereiti lietuviams gerai pažįstamą enkavedistinę dramą. Pirmiausia jį dukart kvietė sovietų saugumas. Į antrą grąšinantį kvietimą, Solženitsyn atsiliepė sekančiu pareiškimu: „Turint galvoje jūsų plačiai paplitusį, laukinį beteisiskumą, kuris krašte siaučia jau daugelį metų ir aštuoneris metus trukusią šmeižtų ir persekiojimo kampaniją prieš mane, aš atsisakau pripažinti jūsų kvietimo teisėtumą. Prieš reikalaujant piliečių klausyti įstatymų, išmokite patys jų laikytis. Išlaisvinkit nekaltai kenčiančius ir nubauskite tuos, kurie yra kalti masiniu nekaltųjų žudymu“.

Arešto dieną, Solženitsyno buvo atsirado septyni saugumiečiai. Solženitsynas ramiai susipakavo skustuva, dantų šepetėlį, įsidėjo šiltų drabužių ir atsisveikino su šeima. Saugumas nugabeno Maskvos Lefortovo kalėjiman, kuris jo veikale Gulag aprašomas, kaip vienas iš pačių baisiausių. Kas toliau dėjosi, irgi prilygo scenai iš jo paties veikalo Gulag. Jis buvo

išrengtas ir iškratytas. Po to buvo eilė valandų tardomas. Solženitsyn neatsakė į jokių klausimų ir nepasirašė tardymo protokolo. Jam buvo pasakyta, jog jis yra kaltinamas valstybės išdavimu ir kad jam grėsia mirties bausmė. Po to jam buvo suvaidinta makabrinė scena: jis buvo pastatytas prie sienos sušaudymui, kad mirtinai tyčiotųsi ir te-

rorizuotų. Ir nors Kremlius turėjo planą jį ištremti į Vakarų, jis tą naktį buvo uždarytas karceryje grąšinamas mirties bausme. Sekančią dieną pam liepė apsilikti paduotais gatviniais drabužiais ir nugabentas į Maskvos aerodromą. Tik kai lėktuvas nusileido frankfurte, Solženitsyn sužinojo, kad sovietinis mirties košmaras baigėsi ir kad jis yra laisvas Vakarų pasaulyje.

SOVIETINĖ TAKTIKA

Kremlius buvo įkinkęs -visą propagandos mašiną prieš Solženitsyną. Sovietinė spauda buvo pilna laiškų, kuriuos neva rašė sovietų piliečiai, reikalaujami suimti ir pasmerkti rašytoją. Jį ištrėmus, sovietinė propagandos gaida pasikeitė: laišakai reikė padėką Kremliaus valdovams už atsikratymą nuo išdaviko. Vos dvylika valandų prieš Solženitsyno ištrėmimą, Maskvos radijas jau skaitė Izvestijoje atspausdintą skaitytą laišką iš Baku, nors laiškas paštu eina dešimtį dienų. Buvo ir daugiau tokių mažų „stebuklėlių“. Pavyzdžiui, Minsko ir Kijevo rašytojų laišakai, kuriuose pritariama Kremliaus sprendimui, irgi buvo paskelbti kelias dienas anksčiau, negu juos buvo įmanoma gauti. Šitokia nevykusi melo taktika, kurią visi kiauurai permatė, tik patvirtino, kad Kremlius savo kampaniją prieš Solženitsyn planavo apgalvotai iš anksto.

Sovietų vadai turėjo pagrindo bijoti Solženitsyno. Šiandien nėra kito žmogaus pasaulyje, kaip Solženitsyn, kuris su didesniu autoritetu galėtų atkreipti pasaulio dėmesį į ilgiausią sąrašą Kremliaus atliktų nusikaltimų žmoniškumui. Politinių dialogų (dabarties) laikais daugelis norėtų apie Kremliaus nusikaltimus

nekalbėti ir juos užmiršti. Tačiau Solženitsyn — išlikęs gyvas kankinys ir rašytojas — reikalauja pasaulį jo išklausti. Solženitsyn praleido vienuolika metų sovietų kalėjimuose, darbo vergų stovyklose ir tremtyje, pasiryžęs pasauliui liudyti apie tai, ką jis pats išgyveno. Jo ankstyvesni romanai (Pirmasis Ratas, Viena Diena Ivano Denisovičiaus gyvenime ir Vėžio palata) yra atspindžiai asmeninių išgyvenimų, periteiktų literatūrinėje formoje. Pirmoje Gulag dalyje jis pasiryžo dokumentuoti visus baisumus, kuriuos žmonės Sovietų Sąjungoje, o taip pat ir okupuotose Pabaltijo valstybėse, iškentėjo nuo 1918 iki 1956 metų. Pirmasis tomas turi ketvirtį milijono žodžių. Jo turiny — paties autoriaus išgyvenimai, pasikalbėjimai su darbo vergų stovyklų įniamais ir dokumentai. Gulag akivaizdžiai parodo painius ir klastingus sovietinio teroro kelius.

Tiesa, po 1956 metų teroras sumažėjo. Tais metais Kruščiovas davė patvarkymą, pagal kurį milijonai nekaltųjų — jų tarpe ir tūkstančiai lietuvių — buvo išlaisvinti iš to milžiniško kalėjimo ir darbo vergų stovyklų. „Archipelago“, kuris buvo „Gulag“ (Valstybinės Pataisos Darbų Stovyklų Administracijos) kontro-

lėje. Gulag Archipelago gilioji prasmė yra tame, kad ji siekia dabartį ir net ateitį. Solženitsyno įsitikinimu, keturi sovietinės spaudos ir teroro dešimtmečiai buvo daug žiauresni už caristinę spaudą. Visuomenė taip paveikta, kad šiandien eilinis žmogus vargiai bereaguoja į neteisnumą ir darosi beširdis kentėjimui kitų. Absoliutinės valdžios troškimas praelyje ir šiandien gundo Kremliaus biurokratus griebti daugiau valdžios, kad galėtų patys prisitaikę gyventi, skriausdami kitus. Jis sako: „Sovietinė santvarka mus privertė pavirsti laukiniais“.

Solženitsyn įsitikinęs, kad teroras buvo ne vien tik Stalino naudotas būdas žmonėms valdyti; jo šaknys yra pačioje komunizmo sistemoje, kurią įsteigė Leninas, sustiprino Stalinas ir iki šiol tęsė ir išlaikė kiti Kremliaus vadai. Solženitsyn prikišamai rodo į mūsų dienų Stalino pastatytus suokalbininkus, kurie iki šios dienos pačioje Sovietų Sąjungoje ir ypačiai Pabaltijo valstybėse, yra išsilaikę valdžioje. Ir jis sako: „Koks nešvankus griuvėsių takas veda mus į ateitį, jeigu mes nenusivalysim brudo, pridžiuvusio prie mūsų pačių kūno“.

NORĖJO TIKĖTI, BET NUSIVYLĖ

Gulag Archipelago knygos įtikinamoji, jėga yra tame, kad autorius plačiai aprašo savo paties nueitą komunistinį kelią, kol jis praregėjo ir pasiekė dabartinio įsitikinimo. A. Solženitsyn gimė 1918 metais, revoliucijos sukury. Jo tėvas buvo karininkas. Jaunas būdamas, Solženitsyn svajoto rašyti revoliucijos istoriją „Tada, — jis prisimindamas sako, — man užteko Marksizmo revoliucijai suprasti. Jis dar nepastebėjo masinio teroro ženklų, nors jis ir matė kalinius ilgomis voromis slenkančius Rostovo gatvėmis. Didžiųjų Stalino pravestų valymų išvakarėse 1936 metais, Solženitsyn įstojo į Rostovo universitetą studijuoti matematikos. Šių valymų išdavojė milijonai nekaltų žmonių atsidūrė Sibire. Ir Solženitsyn prisipažįsta, kad tik per nago juodymą pats nebuvo pasamdytas tarnauti slaptose policijoje, kada agentai atėjo į universitetą rinkti kandidatų. Jis sako: „Aš buvau pilnai kvalifikuotas. Jeigu aš būčiau patekęs į NKVD mokyklą prie Ježovo, būčiau jau buvęs pribrendęs budelis tarnauti Berijai“. Vietoj to, 1941 metais Solženitsyn buvo

Sovietų Sąjungoje niekas nėra tikras nuo kalėjimo grotų.

mobilizuotas į Raudonąją Armiją, kur jis sakosi greitai išmokes naudotis karininko gyvenimu. „Aš valgiau sviestą su pyragais, visai negalvodamas, kokią teisę turėjau skaniai valgyti, kai eiliniai kariai skurdo... Taip jau būna, kada tau uždeda kas blizgančius karininko antpečius: iš karto pasijunti esąs dievukas“. Solženitsyn buvo pakeltas į kapitono laipsnį. Kelis kartus jis buvo apdovanotas medaliais už narsumą kovoje trijuose frontuose. 1945 metais mūšio lauke jis

buvo suimtas už draugui rašytą laišką, kuriame jis kritikavo Staliną. Autorius sako, kad šis areštats buvo didysis posūkis jo gyvenime. Solženitsyn pradėjo galvoti. Jis pamatė, kad Sovietų Sąjungoje yra tik du tipai žmonių: pavergtai ir pavergtieji. Ir jis klausia: „Kaip ši raji vilkų gauja galėjo iškilti iš mūsų pačių tarpo? Ar jie ne žmonės, ne iš to paties kaminio ir to paties kraujo?“. Ir jis džiaugiasi savo suėmimu, nes

(tęsa 4 pusl.)

Mokslas + Menas + Literatūra

VORKUTOS KALINIŲ STREIKAS

Praeitų metų liepos mėn. pabaigoje suėjo lygiai 20 metų, kai prasidėjo Vorkutos priverstino darbo koncentracijos stovyklose bene pirmas, bent mums žinomas, raudonosios Rusijos vergų masinis streikas, kuriame dalyvavo ne mažiau 85.000 kalinių, daugybėje tų stovyklų padalinių.

Tai buvo ilgai kalintų, deportuotų, be kaltės pasmerktų, žiauriai išnaudojamų, visokiausių

blikos" teritorijoje, Pečoros upės anglies baseine, tundros srityje. Klimatas ten labai žiaurus, žiema tęsiasi iki 8 mėn., temperatūra nukrenta iki — 60° C. Poliarinė naktis tęsiasi 20 dienų. Žiemą pučia aštrūs ir smarkūs vėjai. Klimatas gyventi neįmanomas. Kalinių trėmimas į šią sritį tolygus mirties bausmei. Per metus nuo šalčio ir bado mirėdavo iki 35 proc. kalinių.

Už tat anas 1953 m. streikas Vorkutoje, lygiai kaip ir kitose stovyklose, buvo žiauriai numalšintas, nes Kremlius jau tėsėsi negalys atsisakyti nuo neapmokomos darbo jėgos nei palengvinti tą sistemą, nes tai būtų paralyžavę visą Sov. Rusijos pramonę. Nes jei streikas būtų apėmęs visą 20 milijonų kalinių masę, Rusijos ūkis neabejotinai būtų žlugęs.

Vorkutos lageryje slaptos lietuvių kalinių mišios, vienoje kasyklos urvų dalyje. Tik religija ir maža kibirkštėlė vilties ištrukti iš to pragaro, stiprindavo pasmerktuosius.

tautybių žmonių masės desperatiškas kantrybės išsekimo pasireiškimas, norint bent kiek palengvinti darbo ir gyvenimo sąlygas tose stovyklose.

1949 m. Vorkutoje buvo apie 60.000 lietuvių, 1953 m. irgi apie tiek. Paskirose stovyklose lietuvių su ukrainiečiais daugiausia sudarė to streiko komitetų branduolius. NKVD daliniams tą streiką malšinant, nužudytų ir sužeistų tarpe, o vėliau už streiką nubaustųjų tarpe, buvo nemaža lietuvių.

Apie streiką daug medžiagos patiekė buvę ten kaliniai, vėliau atsidūrę Vakaruose. Kai kurie jų yra parašę knygas apie savo bausius pergyvenimus Vorkutoje.

VORKUTOS STOVYKLA

Vorkutos grupės stovyklos yra Komi autonominės "respu-

Vorkutos stovyklų kompleksas 1953 m. turėjo gal iki 15 stovyklų, pastovyklų, bazių ir kitokių vietų, kurių kiekvienoje buvo nuo 3 iki 7 tūkstančių kalinių. Tat viso Vorkutoje galėjo būti apie pusę milijono kalinių.

Kiekviena tokia stovykla buvo surišta su kuria nors anglių kasykla — šachta, elektros jėgaine ar fabriku, kur visą darbą atlikdavo vien kaliniai.

Apskaičiuojama, kad tuo metu visoje Sov. Rusijoje buvo ne mažiau 20. milijonų kalinių - vergų, kurie turėjo visą Rusijos gamybą ne tik išlaikyti, bet ir plėsti. Vorkutoje visus darbus: anglies kasimą, kelių tiesimą, pastatų statymą, geležinkelių tiesimą (prie tokio vieno, 1200 kilm. ilgio geležinkelio tiesimo, ten žuvo 70.000 kalinių) ,atliko vie-

Vorkutoje žudavo kalinių minios, bet kitos minios plaukdavo į Vorkutą, kurie turėjo žuvusių vietoje gyvinti gamybą.

SUKILIMO PRADŽIA

Nerimas Vorkutos kalinių tarpe pradėjo bręsti 1953 m. pavasarį, Stalinui mirus, kai Kremliaus viešpačiai varžėsi dėl valdžios ir bausis režimas pradėjo kiek atsileisti. Enkevedistų tėvas Beria buvo likviduotas tas labai sukėlė nerimo stovyklų viešpačiams. Be to, liudininkų parodymais, Vorkutoje pradėjo atsirasti vokiečių jaunuolių, kurie 1953 m. liepos 17 d. Rytų Berlyne ir daugelyje rusų okupuotose vietose, bandė su akmenimis ir nepagalais pasipriešinti rusų tankams. Jų pasakojimai gerokai prisidėjo prie minties formavi-

mo, kad vis dėlto yra įmanoma pasipriešinti milžiniškai SSSR galiai.

Prasidėjo kalbos „bruzdėjimai. Tuo metu Vorkutoje tebuvo 20 nuošimčių kalinių, kurie nebuvo paliegičiai. Darbo jėgai pakelti iš Kazakstano, Karagandos, buvo atgabenta 50 vagonų kalinių, pažadant jiems, geresnes sąlygas. Gi atgabenti į Vorkutą, jie rado daug blogesnes darbo ir buvimo sąlygas.

Visi tie elementai privedė prie streiko.

SUKILIMAS IR JO MALŠINIMAS

Masiniai streikas pasireiškė liepos 25 d., nors kaikuriuose stovyklos vietose jis jau buvo prasidėjęs daug ankščiau. Susiorganizavo konspiraciniai streikų komitetai, kurie veikė visose pastovyklėse.

Nežiūrint, kad iš Maskvos atvyko aukštųjų enkavedistų komisija, kuri pažadėjo kaliniams įvairių lengvatų, NKVD generolas Maslenikovas, "dukartinis Sovietijos didvyris", sutraukęs iš kitų Rusijos vietų NKVD dalinius su tankais apsupo streikuojančius kalinius ir apgaule, klasta ir kulkovaidžių ugnim kiekvieną stovyklinį vienetą atskirai palaužė. Jis vien stovykloje Nr. 29 su kulkovaidžiais išžudė beginklių kalinių 64, sužeidė daugiau kaip 200; jų tarpe buvo ir lietuvių, tik tikro skaičiaus niekas nežino. Tuojaus buvo suimta 3000 kalinių, iš jų be jokio teismo, vien Maslenikovo įsakymu buvo sušaudyta ne mažiau 300. Apie 1000 kalinių buvo išsiųsta į Tolimųjų Rytų koncentracijos stovyklą, o kitiems pridėti 3-5 metai kalėjimo. Veik ne vieno jų daugiau niekas nematė, tikriausiai jie bus visi išžudyti.

LIETUVIAI VORKUTOJE

Apie lietuvius Vorkutoje gal daugiausia pasakoja Schoelmerichas. Atgabentas tiesiai iš Berlyno į Butyrų kalėjimą Maskvoje, perėjo per įvairius kalėjimus ir koncentracijos lagerius, visur sutiko lietuvių. Atgabentas į

Vorkutos stovyklą Nr. 9-10, ten rado 3500 kalinių, jų 1700 buvo ukrainiečiai, gi antrąją savo gaušumu grupę sudarė lietuviai — 800 žmonių. Likusius sudarė 35 tautybių kaliniai. Siuntiniais saviškių geriausiai buvo remiami lietuviai ir estai. Lietuviai labai buvo solidarūs, panašiai ir estai.

Įsigijęs lietuvių pasitikėjimo Schoelmerichas buvo kartą pakviestas dalyvauti slaptose mišiose. Nuošalioje vienos kasyklos kriptoje susirinko apie 200 kalinių, visi paskendę maldoje. Paprasta lenta astojo altorių, degė dvi žvakės. Šviesą teikė pora angliakasių lempų. Iš grupės atsiskyrė vienas ir prisiartinio prie altoriaus. Jis niekuo nesiskyrė nuo kitų kalinių — jo rūbai buvo suplyšę ir purvini. Paskui jį sekė kitas, patarnautojas, kuris ant altoriaus padėjo mažutį kieliką ir mažą mišiolą. Daugumas dalyvių priėmė Šv. Komuniją. Baigęs mišias, kunigas palaimino dalyvius, kurie tyliai išsiskirstė. Ostijas jie gaudavo maisto siuntiniuose, o vėną atgabendavo transportuojami kaliniai iš Krymo. Religija kalinius labai sustiprindavo ir padedavo išlaikyti dvasinę pusiausvyrą.

Nors streiko vadai žuvo, bet Vorkutos kaliniai vis dėlto susilaukė šio tokio pagerinimo, nes Kremlius nepaprastai bijo organizuoto vergų pasipriešinimo.

Vorkutos streikas laisvam pasauliui liko nežinomas, o jei kas sužinojo tai tą įvykį užmiršo. Bet Maskva neužmiršo. Štai 1972 m. vienos kariuomenės grupės rudens manevrų tema: "Stovyklų sukilimo nuslopinimas". Jei reikia laikyti specialiai apmokytų kariuomenės dalinių, dresituotų šunų gaujas, tai aišku, kad kalinių streikai vyksta Sov. Rusijoje ir Maskva kiekvienu momentu yra pasiruošusi juos žiauriausiai nuslopinti, tik Vakarus nevisuomet pasiekia tos žinios.

"Draugas".

Mielas skaitytojau,
ar jau užsimokėjai
LAIKO prenumeratą?

RELIG. PERSEKIOJIMAS OKUP. LIETUVOJE

(Iš Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos Nr. 7)

KUN. ALBINO DELTUVOS, VEISIEJŲ PARAPIJOS KLEBONO PAREIŠKIMAS

J. E. vysk. L. Pavilioniui Veisiejuose teikiant Sutvirtinimo Sakramentą, š. m. liepos 28-29 d. įvyko keletas tikinčiųjų pasipiktinimą sukėlusiu incidentų. Motyvuojant rugiapiūte, Sutvirtinimo teikimo dienos rajone buvo paskelbtos darbo dienomis. Kolūkiams ir tarybiniam ūkiams buvo įsakyta žmonėms neduoti jokio transporto. Sekmadienį lijo. Rugiapiūtė sustojo. Vis dėlto kečiuose išstaryti postai į Veisiejus praleisdavo tik autobusus ir privatų transportą. Visos kitos mašinos ir vežimai su žmonėmis būdavo grąžinami atgal. Dėl to iš kaimyninių Baltarusijos parapijų

Veisiejus pasiekė vos 11 norinčių Sutvirtinimo Sakramentą priimti žmonių. Tikintieji pastebėjo, kad iš daugelio piūties laikotarpio šeštadienių ir sekmadienių, darbo dienomis buvo paskelbtos tik Sutvirtinimo teikimo dienos.

Liepos 28 d. apie 16 val., prieš pat atvykstant vyskupui, buvau iškvietas į miesto Vykdomąjį komitetą. DŽDT pirmininkas Vaikšnoras su trimis kitais, atrodo, valstybės saugumo tarnautojais, pareikalavo kad prie bažnyčios neleisčiau pardavinėti jokių devocionalijų. Motyvuodamas tuo, kad jokių religinių reikmenų parduotuvių kol kas nėra ir kad tikintieji tais reikmenimis lig šiol būdavo aprūpinti tik per bažnyčias, reikalavimą patenkinti kategoriškai atsisakiau ir išpėjau,

kad, įsikišus į šį reikalą valdžios organam, gali įvykti skaudžių nesusipratimų. Man buvo atsakyta, kad skundų niekas nebijo. Netrukus po to, sutinkant vyskupą, draugininkas Petras Rėkus bažnyčioje užpuolė moterį, jėga išplėšė ir jos devocionalijas ir, kilus triukšmui, su jomis pabėgo. Kai kas tvirtina, kad rožančiai buvo traukomi, kryželiai trypiami kojomis, bet savo akimis mačiusių liudininkų kol kas nesuradau.

Liepos 29 d., sekmadienį, anksti rytą milicininkai Leonovas ir Morkevičius atėmė iš moters devocionalijas ir ją pačią areštavo. Kiek vėliau prieš 10 val., kai bažnyčioje vyskupas teikė Sutvirtinimo Sakramentą, o prie altoriaus buvo dalinama šv. Komunija, Vitas Karaliūnas su Vitu Savukynu bažnyčioje užpuolė kažkokį vyrą ir jėga tempė

jį iš bažnyčios. Užpultasis pradėjo šauktis pagalbos. Gelbėti sušoko daugybė vyrų ir moterų. Nors prie užpuolikų prisidėjo dar trečias vyras, ištemptą į šventorių savo auka jie buvo priversti paleisti. Prie šventoriaus vartų jų laukė milicininkas Giedraitis, kuriam skundėsi, kad operacija nepavykusi. Apie 10 val. pamaldų metu uniformuoti milicininkai Savonis ir Giedraitis, žiauriai užlaužę rankas, nuo šventoriaus nusivedė aklą senelį, pas kurį pastebėjo keletą rožančių ir kryželių su grandinėmis. Tuo pat metu ir Vitas Karaliūnas su kažkokiu vyru šventoriuje iš moters atėmė dvi tašes, nusinešė. Tuojaus, vyskupas išlydėjęs, milicininkai Savonis ir Giedraitis, pasikvietę talkon vieną technikumą dėstytoją, šventoriuje bandė atimti devocionalijas iš kažkokio vyro, tačiau įsierzynusi minia puo-

lė milicininkus ir išmetė iš šventoriaus laukan. Milicininkai šaukėsi pagalbos, bet, kol pagalba atvyko, žmonės spėjo išsiskirstyti.

Šitokie faktai niekam neneša naudos, nei nedaro garbės. Gal būt Kurija atitinkamose įstaigose galės padaryti reikalingų žygių, kad jie kitur nepasikartotų.

Viesiejai, 1973. VIII. 3.

Redakcinė pastaba. 1973 m. liepos 28 d. 17 val. Veisiejų parapija iškilmingai sutiko J. E. vysk. L. Pavilionį. Tai pirmoji vyskupo pastoracinė išvyka į Vilkaviškio vyskupiją, atsikėlus iš Telsių į Kauną. Liepos 28-29 d. Veisiejuose sutvirtinimo sakramentą priėmė maždaug 2600 tikinčiųjų. Pamaldose dalyvavo apie 10.000 žmonių. Šv. Komunijos buvo išdalinta apie 3.500.

(Elta)

